

URBANIZAM I DJECA

dr. sc. Višnja Kukoč, dipl.ing.arh.

Sveučilište u Splitu

Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije

Katedra za urbanizam

Matice hrvatske 15 | 21000 Split | Hrvatska

vkukoc@gradst.hr

Uvod

Urbanizam je znanost, tehnika, pravo i umjetnost (1). Interesi u korištenju prostora u gradu su suprotstavljeni. Suvremeno planiranje grada podrazumijeva sudjelovanje svih zainteresiranih u donošenju planova. „Svjesno planiranje je dio političkog i građanskog života u svakoj naprednoj zajednici, koja gleda u budućnost»,(2)

„Način na koji oblikujemo naše ulice, otvorene prostore, javne zgrade i kvartove uvjetuje naše buduće urbano društvo“, (3) Gradeći grad ne stvaramo samo prostore za življenje, rad i dokolicu već oblikujemo društvene odnose i uvjete za fizičko i psihičko zdravlje budućih stanovnika.

Sva djeca pohađaju osnovnu školu i zato bi sigurnost u prometu, djece od 7 do 14 godina na putu do škole, trebala biti temelj svih urbanističkih planova. Urbanistički kriteriji¹ i norme², kojima bi se zakonski osigurao željeni standard života u gradu, trenutno, u Hrvatskoj nisu propisani. Pisanje programa i planiranje izgradnje u gradovima je prepušteno tržištu i inicijativi developera. Vlasnici zemljišta u gradovima teže stambenoj izgradnji jer se tako najbrže vraća uloženi novac i stekne profit. Izgradnja javnih prostora, javnih sadržaja i javnih servisa kao što su škole, vrtići, zdravstvene ustanove, knjižnice, dječja igrališta, parkovi i sl. su prepušteni gradskim vlastima. Budući nema dovoljno novaca onda se gradi samo najnužnije, a to su stanovi. Novi kvartovi ostaju bez pratećih sadržaja. Jednom izgrađena struktura u budućnosti se ne mijenja.

Analizom dva kvarta u Splitu pokazujemo dobar i loš primjer urbanističkog planiranja u odnosu na siguran put do škole. To su kvart Trstenik, koji je planiran 1968. godine, a većim

¹ mjerilo; poželjno ponašanje

² pravilo, propis; namjena normi je štititi interese određene skupine ljudi

dijelom izgrađena od 1974. do 1976. i kvart Kila, planiran 2014., i još je u gradnji. Kriterij za našu usporedbu je udaljenost i sigurnost pješačkog puta do škole u navedenim kvartovima.

Teza

Tvrdimo da:

- zajedno s planiranjem i gradnjom stanova moramo planirati i graditi popratne sadržaje, prije svega sadržaje od primarnog gradskog značaja, koje stanovnici koriste svakodnevno, a to su osnovna škola, vrtić, dječje igralište, trgovina dnevne opskrbe i park.

-sva djeca pohađaju osnovnu školu; definiranjem standarda³ za izgradnju osnovne škole u odnosu na broj stanovnika možemo ostvariti uvjete za planiranje i izgradnju sigurnog pješački put do škole

Analiza

Kvart Trstenik je bio planiran u okviru šireg područja zvanog Split III, za 9 280 stanovnika na 24, 65 ha zemljišta, sa školom, 2 vrtića, parkom, igralištem, javnim garažama, trgovinama i drugim sadržajima, a sve u radijusu od oko 400 m ili 5 do 6 minuta hoda, dostupno pješke, uglavnom neometano od kolnog prometa.

Kvart Kila je planiran i gradi se u okviru društveno poticane stambene izgradnje koju je inicirala Republika Hrvatska Planirano je oko 650 stanova na 2, 00 ha. Od pratećih sadržaja predviđena su samo parking mjesta. Najbliža osnovna škola je na udaljenosti od oko 1000 m, dostupna kolnim putem bez pločnika.

Zaključak

Ako ne osiguramo zakonske uvjete za pravilno planiranje gradskih četvrti sigurnost, a time i zdravlje djece bit će dugoročno ugroženo. Jedan od uvjeta za dosezanje cilja je uključivanje svih stanovnika u proces stvaranja i realizacije urbanističkih planova.

Reference

1. A.M.Uzelac
2. Gehl in Rogers and Power (2000).
3. Webster, 1958).

³ Mjera utvrđena zakonom

u kvartovima izgrađenim prema normativima Splita III i Osnovnom urbanističkom rješenju Splita III djeca nesmetani od kolnog prometa pješake u školu, imaju mjesto za igru, stanovnici se svakodnevno opskrbljuju namirnicama i odvija se miješanje ljudi i aktivnosti.

djeca prelaze prometnice na putu u školu ili se moraju voziti u udaljenije kvartove jer u njihovom školu nema, nemaju igrališta ni parka, često ni pločnika, a svakodnevna opskrba namirnicama je slaba

Tvrdimo da je demokratski oblik vlasti kada se *javna politika* razvija kroz izražavanje volje javnosti. Do određenog nivoa volja javnosti se izražava kroz pritisak, zbog suprotstavljenih interesa različitih grupa. Mjeru suprotstavljenim interesima daju vrijednosti zajednice, kojom se bavi *javna politika*. Ove vrijednosti mogu biti subjektivne. Planiranje pokušava unijeti stupanj objektivnosti u područje subjektivne procjene. Dio planiranja, koji se odnosi na fizički razvoj grada zove se *urbanističko planiranje*. Ako je pravilno koncipirano onda ono pomaže političkim predstavnicima u sakupljanju, procjeni i tumačenju bitnih podataka, koji će poslužiti kao temelj za donošenje razumnih odluka, bez obzira da li se radi o demokratskoj ili nedemokratskoj organizaciji društvenog upravljanja. Ako analiziramo nastanak Splita III, u svjetlu upravo izrečenog, prvo treba istaknuti da je to vrijeme kada je tek zaživio samoupravni socijalizam. Tada su ovlasti s državne razine prenesene na sva društvena područja, s pravom odlučivanja. U Splitu su politički i drugi društveni predstavnici iskoristili danu mogućnost. Sva vijeća općinske skupštine, Kulturno-prosvjetno, Socijalno-zdravstveno, Privredno i Društveno-političko vijeće, zatim Savjet za urbanizam, Društvo arhitekata, Privredna komora, Socijalistički Savez, Savez komunista i td., bili su društveno-politički faktori, koje je trebalo informirati o bitnim planovima u pojedinim područjima, ali oni su ujedno bili ti koji su davali prijedloge i sugestije za pojedine programe i o njima odlučivali. Tako su smjernice za izgradnju Splita III, osmišljene unutar PIS-a (Poduzeće za izgradnju Splita), u fazi prijedloga, predstavljene u tri kruga tijekom dva mjeseca, različitim društvenim i političkim organizacijama u Splitu, od Urbanističkog zavoda Dalmacije, PIS-a, Predsjedništva saveza komunista Splita, Privredne komore, Općinske skupštine, Građevinskog poduzeća Lavčević do Savjeta za urbanizam Splita. Određene primjedbe i prijedlozi nabrojenih društveno-političkih faktora ugrađeni su u konačni tekst, koji je nazvan Akcijski program za izgradnju Splita III. Ovakav način planiranja, odnosno prikupljanja, procjene i tumačenja podataka vezanih za izgradnju Splita III dao je velike mogućnosti za donošenje razumnih odluka. Samoupravljanje je primijenjeno tijekom stvaranja programa za Split III i u kasnijim fazama izgradnje. Dogovaranjem i usuglašavanjem podaci i stručna mišljenja poduzeća i organizacija ugrađeni su u urbanistički program Splita III, posebno za zdravstvene stanice, škole, dječje vrtiće i igrališta. Urbanisti su oblikovali konačan prijedlog, a Skupština općine izglasala. Iz navedenog proizlazi da je programiranje i planiranje Splita III u velikoj mjeri bilo transparentno, budući je u opisanom procesu učestvovala uža javnost grada Splita.